

Tillväxten är historia

Året är 2020. Mentalt har det senaste decenniet varit omvälvande.

År 2010 spirade optimismen. Många såg den begynnande konjunkturuppgången. Företag rapporterade att de, om än i blygsam skala, återanställde personal som de ett år tidigare hade sagt upp. Både bankernas och regeringarnas prognoser för den ekonomiska tillväxten skruvades upp. De flesta såg åren 2008 och 2009 som två undantag med en fallande BNP. Grekland brottades med sina problem. Den allmänna bilden var att de var bortskämda med stora EU-bidrag till olönsam tobaksodling. Med lite mindre sydländskt lättsinne och mer sparsamhet skulle de lösa sina problem. Ingen trodde på allvar att det skulle ge några värre konsekvenser utanför det gamla antika riket.

Rapporterna om det ekologiska fotavtrycket hade för tio år sedan inget riktigt genomslag. Var det en alltför omöjlig och skrämmande tanke att vi redan på 1980-talet hade passerat gränsen för vad jorden långsiktigt klarade av? Vi levde ju gott, trots att WWF talade om ett fotavtryck som några in på det nya seklet visade att vi då behövde 1,3 jordklot. Det stärkte bara dem som var skeptiska till larmsignaler. Antingen de kom från IPCC eller WWF.

I slutet av 00-talet hade diskussionen om ”peak-oil” börjat vakna till liv. Visserligen inte med någon stor hetta. Många såg lite överseende på Campbell och Aleklett*[/] som något katten släpat in. Oljeutvinningen sjönk visserligen under 2009, men det tolkades som en effekt av att Lehman Brothers hade gått omkull året innan.

Idag vet vi att det under 10-talets första år bakom kulisserna i Bryssel fanns en medvetenhet om att Greklands problem inte skulle vara en isolerad företeelse. I rapporter som på den tiden var hemligstämplade drog man ut konsekvenserna av ett scenario med en global BNP som inte kunde fortsätta att öka. I de rum där detta diskuterades var det ingen som lade någon energi på att ifrågasätta fenomenet ”peak-oil” eller om planetens resurser redan var överutnyttjade. Nej, i dessa analyser handlade det om att gilla läget. Det var ställt utom allt tvivel att ekonomin inte kunde fortsätta växa. Eftersom dörrarna var stängda behövde man inte heller låtsas att ”grön tillväxt” skulle vara en utväg. Alla fakta visade ju tydligt att en växande ekonomi och ett minskat resursutnyttjande aldrig tidigare hade kunnat kombineras.

Nej, den viktiga diskussionen, och där de inte hade några färdiga svar, var hur man skulle klara att styra en ekonomi som inte växte utan istället på ett kontrollerat sätt krympte i storlek. Man insåg att konsekvenserna av en påtvingad lägre oljekonsumtion skulle bli dramatiska. I de kretsar, där detta på allvar diskuterades, hade man redan lämnat bekymren för bilindustrin och de nationella flygbolagen. Det var uppenbart att de aldrig skulle kunna överleva i en storlek som var i närheten av den de hade åren efter sekelskiftet. Det som vållade mycket mer oro var den globala matproduktionen. Och i de slutna rum, där dessa diskussioner fördes, var mognaden så stor att fortsatta bidrag till grekisk tobaksodling och till småjordbruk i Norrland redan var uteslutet. Det var tydligt att de väsentliga frågorna måste lyftas långt utanför EU-nivån. Det globala jordbruket, som på den tiden krävde enorma mängder fossila bränslen, skulle inte kunna överleva. Det skulle krävas ett helt batteri av åtgärder: andra grödor, mer småskalighet och inte minst helt andra matvanor. Hur skulle det gå att byta biffen mot alger och plankton?

Flera olika scenarier spelades upp. Inget av dem tillät en växande ekonomi. De siffror som man tidigare vant sig vid, ökningarna på 2-3 procent per år, skulle kanske ersättas med 5, 10 eller 50 procent i krympande BNP.

De väsentliga frågorna som kom upp på bordet var nu inte vilken prognos som var den troligaste. BNP-måttet i sig hamnade helt plötsligt i bakvattnet. Istället flyttades fokus till hur man skulle minimera de sociala konflikterna och hur hoten mot demokrati och fred skulle hanteras.

Att vi nu år 2020 har en helt annan verklighet än för tio år sedan har vi många att tacka för. Inte bara, den till att börja med lilla, kretsen i EU-högkvarteret. Vi vet ju idag att de inte var ensamma om att ställa de svåra, men viktiga frågorna. Det fanns också, på andra platser, liknande grupperingar.

Vissa ger äran åt sekreteraren i Bryssel som i sin blogg valde att lägga ut de hemligstämplade dokumenten. Att hon efter ett kortare straff fick en martyrgloria är henne väl unt, men sanningen är förstås att det som politiker och tjänstemän i Bryssel satte på pränt, det hade redan väldigt många insett utan att ha läst några tjocka utredningar.

** / Colin Campbell är sedan årtionden ledande inom studierna av "peak-oil"
Kjell Aleklett leder forskningsgruppen "Globala energisystem" Vid Uppsala universitet*

Stellan Tengroth

Författare till boken "Tillväxt till döds"